אהרן סורסקי

תפארת בית דוד

במלאות 60 שנה להסתלקותו של הרה"ק רבי דוד בידרמן זצ"ל, מללוב–ירושלים

שושלתא דדהבא

שושלת צדיקים לבית ללוב מזה קרוב ל־200 שנה בפולין ובא"י מתחממים לאישה חסידים ואנשי מעשה, בעלי מדרגה כפשוטי עמך, ללא הבדל. אמרו על אבי השושלת הרה"ק רבי דוד מללוב זצוק"ל, מבכירי תלמידים בליז'נסק ובלובלין, שישבו בשולחנו ל"א תלמידים בעלי רוח הקודש (בתוכם הרה"ק רבי יצחק מווּרקי, הרה"ק רבי חיים דוד מפיטרקוב, ואחרים). סביב להם, ובעקבותיהם, נע קהל־חסידים מגומר ונלבב ששאבו מן הרבי חיות וישע ברוחניות ובגשמיות.

אחד החידושים שחידש בית־ללוב, הלא זה התדרת אור החסידות בישוב היהודי הקטן בירושלים העתיקה, בין החומות, לפני כ־138 שנה, כשהרה"ק רבי משה מללוב זצוק"ל החליט בזקנותו לעקור מן הגולה ולהשתקע בפלטרין־של־מלך. לפניו התקיים מרכז חסידי בא"י רק בערי הגליל, בפקיעין, בצפת ובטבריה, מיסודם של הרה"ק רמ"מ מויטבסק זצוק"ל והרה"ק הר"א מקאליסק זצוק"ל שעלו בשנת תקל"ז, בירושלים ישבו עד אז רק יחידים, אנשי סגולה, אבל לא אף אחד מרועי החסידות מנהיגי־עדה.

הרבי ר' משה'לי אמנם לא הספיק להשפיע מטובו בעיר הקודש ימים רבים, כשחלפו חדשיים בלבד מאז בואו לירושלים, נתבקש לישיבה של מעלה, ויאסף אל עמיו. אולם בחסד־ה' עד שלא שקעה שמשו, זרח שמש בנו הרה"ק רבי אלעזר מנדל זצוק"ל, איש אלקים קדוש, שליבה את גחלת החסידות ברוח־לבו יותר מל"ב שנים, מכח השפעתו גדל והתרבה בירושלים־של־מעלה מחנה ההולכים בארחות הבעש"ט, ויהי למופת בגדל־רוחו. אחד משרידי דור הנפילים, הרה"צ רבי שלמה מפרימישלאן זצ"ל, שהתגורר בעת ההיא בחברון, שלח פעם אחת אל רבי אלעזר מנדל פריסת־שלום כהאי לישנא: ראיתי במראות בכתב לבונאי אש שחורה ע"ג אש לבנה "ולמי כל חמדת ישראל — לא לך ולבית אביך ז"".

כשהגיע יומו של רבי אלעזר מנדל, בחג פורים המשולש שנת תרמ"ג, לא השאיר את חסידיו כצאן בלי רועה, על כסאו ישב בנו הרה"ק רבי דוד צבי שלמה זצ"ל, איש לפידות, שהסעיר לבות מבקשי השם ב־35 השנים הבאות, והטביע את רישומו בחיי הציבור הירושלמי בכללו עוד היום, ששים שנה אחרי הסתלקותו, מתרפקים מעריציו על זכרו הטהור בגעגועים חזקים.

נוצד לגדולות

רבי דוד, או כפי שקראוהו בירושלים בחיבה "הרבי ר' דוד'ל", נולד בערב חג הסוכות שנת תר"ד, בחצר סבו הרבי ר' משה'לי אשר בפשדבורז, במדינת פולין. כשמלאו לו שש שנים, שנת תר"י, יצא לעלות ביחד עם אביו וזקנו לארץ־ישראל. בדרכם פנו לעיר סדיגורא, כדי לקבל ברכת הפרידה מאת הצדיק רבי ישראל מרוז'ין זצוק"ל, שהראה לילד אותות־חיבה וחיבקו באהבה.

"עינים טהורות... עינים מאירות..." קרא עליו הרוז'ינאי בהתפעלות, והוסיף: "זה הינוקא לעולם לא ידע טעם חטא".

בשנים הבאות ראו בעליל שנוצר לגדולות. העלם דוד'ל שהצטיין בכשרונות ובשאר־רוח, החכים את רבותיו, והפליא את כל רואיו בהליכותיו הליכות אב־בחכמה. כשלמד חומש, מספרים, תהה אביו על קנקנו ושאל ממנו: כתוב בפרשת 'ואתחנן' שבני ישראל התייראו לשמוע את קול השם מחשש "פן נמות", והשי"ת אומר על כך למשה רבינו "היטיבו אשר דיברו", למה הוטיבו, הלא זה שיא השאיפות לעובד השם כי ישיג מדרגה של כלות הנפש? השיבו בחכמה: "היטיבו אשר דיברו" כפי שהיה במצפוני לבם, ולא החזיקו במדת "אחד בפה ואחד בלב", מי יתן והיה לבבם זה תמיד להיות פיהם ולבם שווין מפני מורא שמים...

כשהגיע לפרקו, התחתן עם מרת מרים הורביץ, בתו של הרה"צ רבי פנחס מברוד, שהתגורר לעת זקנתו בצפת. אף הוא עבר אחרי נשואיהם לצפת, עיר הרזים, שמה הוסיף לעלות ולרכוש מדרגות רוחניות. התנהג בקדושה ובפרישות. התרחק מהוויות העולם הזה, שם לילות כימים ביגיעת התורה ובעבודת שמים. אחרי שנים אחדות שב לירושלים, המשיך בעבודת הקודש, אך נפשו לא ידעה סיפוק ורוויה מכיון שהשתוקק להכיר את צדיקי הדור בארצות רחוקות. בשנת תרכ"ה נסע לפולין ולגאליציה, שם קיבלוהו גדולי האדמורי"ם בחביבות נפלאה, בתוכם: ה"דברי חיים" מצנז, ה"תפארת שלמה" מרדומסק, צדיקי בית רוז'ין וטשרנוביל, הרבי ר' אלימלך מגרודזיסק והרבי ר' יעק'לי מרדזימין. ברם, בעיקר נפשו איוותה לשחר את פניו של הרה"ק רבי אהרן מקרלין, בעל "בית אהרן", שהרגיש ממרחקים משיכה עזה אליו, וכשהגשים שאיפתו, אכן, התקשר אליו בכל נר"ן ונעשה לו תלמיד מובהק.

מספרים, שבדרכו לקרלין חלה רבי דוד'ל במחלה קשה, והגיע עד שערי מות, אולם בתוקף אמונתו לא התייאש ויקרא ברגעים הקריטיים שלו: רבונו של עולם, תן לי במתנה עוד שנות חיים, ואני מבטיח לך שאקיים את הכתוב "אלמדה פושעים דרכיך..." ותיכף הוטב לו ויתאושש מחליו תוך ימים ספורים.

כשחזר לא"י יסד, במצוות רבו, בשנת תרכ"ו את ה"שטיבל" הראשון של חסידי קרלין בירושלים (ומפני מיעוט האנשים צרפו ל"מנין" ב' שכנים מהעדה הספרדית). בשנת תרל"א נסע שנית לקרלין, וכשה"בית אהרן" הסתלק לבית עולמו בשנה שלאחריה, תרל"ב, שמר אמונים לבנו הרה"ק רבי אשר ולנכדו הינוקא מסטולין זצ"ל. ציבור חסידי קרלין דבק ברבי דוד'ל, ארי שבחבורה, מתוך הערצה והתבטלות. ארבע פעמים בשנה נסע עמהם לחברון והיו עושים בצוותא ימים ולילות בתורה ובעבודה.

הליכות בקודש

כיון שעלה רבי אלעזר מנדל למרום, בשנת תרמ"ג, הוכתר להיות ממלא־מקומו וקהל החסידים התקשר אליו באהבה וביראת הרוממות. נקיי הדעת בירושלים התחילו להשכים לפתחו. צעירי הצאן התאבקו בעפר רגליו, באו להקשיב לתפלותיו, אש להבה, ולהיות נוכחים ב"שולחנות" שניהל בבית־מדרשו "אהל משה" הניצב מול ביהכ"נ "תפארת ישראל" מיסודו של רבי ניסן בק. המעריצים, ששמרו כל הגה היוצא מפיו, הקשיבו בחרדה איך שהיה אומר בתפלת "יוה"כ "ומה שחטאתי לפניך מחוק ברחמים הרבים" והוסיף במקום הנוסח המקובל "אבל לא ע"י יסורים וחלאים רעים" — "ואפילו ע"י יסורים".

חביב היה על גדולי ירושלים, הגרי"ש סלנט, הגרש"ז מלובלין בעל "תורת חסד", הגרי"ח זוננפלד והאדמו"ר רבי מוטלה מרחמיסטריבקה זצ"ל, גם חכמי הספרדים העריצו אותו ובתאריך מסוים אף ביקשו להכתירו "חכם באשי" לכל העדות. מדירתו ב"בתי מחסה" זרחו קרני שמשו, שמש צדקה ומרפא, ליהודים מכל הסוגים, בני בינה למדו אצלו פרק בעבודת השם, חכמי רזים באו להמתיק סוד עם רבי דוד'ל בתורת הקבלה. פרנסי הציבור קיבלו מפיו עצה ותושיה במלין דמתא, וסתם יהודים נצרכים, מצפים לישועה, נעזרו מידו הטובה ברחמים ובחמלה. פזר נתן לאביונים והרבה התחסד בגופו עם חלכאי עמך. העניים, קבצנים עלובים, שהאיר להם פניו, הרגישו במחיצתו מאושרים.

שנים רבות כיהן כראש הממונים ד"כולל וורשה" ושימש נשיאו. היה מהמייסדים העיקריים של מוסדות התורה "חיי עולם", ת"ת וישיבה, והיטה שכם להרחיב גבולות ירושלים מחוץ לחומה במאמציו להקים על תלה את השכונה "בתי וורשה". בספרי האחוזה ("טאבו") רשומים עד היום בתי השכונה, שרבי דוד'ל ירה אבן פינתה בתרנ"ב, על שם "הקדש בידרמן — בתי החכם רבי דוד מנדל'סי" (כינויו ע"ש אביו הראי"מ זצ"ל). באותו זמן לחם בשער נגד פורצי גדרות, שליחי המיסיון הנוצרי, ראשוני ה"משכילים", ואחריהם אנשי ה"ציונות" שלטשו עיניהם על המוסדות הקהלתיים ובתי החינוך של יהודי ירושלים. הוא שש ושמח כל הימים בזכייתו להתגורר בעיר השכינה, קרוב להר הבית, ותבע גם מזולתו לא להיות כפוי־טובה חלף הזכיה הזאת. מרגלא בפומיה: "על הגלות יש די והותר אנשים אשר ייאנחו, אנחנו יושבי ירושלים חייבים לשמוח על שזכינו להתגורר פה אפילו בזמן הזה, כשעוד לא איכשר דרא לגאולה".

לעת סוף ימיו נשא רבי דוד'ל את דגל החסידות בירושלים, בחדוה ובעוז, כשהוא מוסיף ומתעלה בלי הפוגה, בשנת תרע"ח, כשהוא מתקרב לשנתו ה־75, תקפה אותו מחלה אנושה. קרבה שעתו. חסידים ומעריצים הרבו תפלות לרפואתו, מצוקים ואראלים החזיקו בארון הקודש, עד שהאריכו משמים את חייו בחצי שנה נוספת.

ביום שלישי בשבת, ה' לחודש אלול, השיב נשמתו הזכה לבוראו במעמד עדת קדושה קוראת סביבו בהתעוררות: "שמע ישראל". בו ביום הובא למנוחות במעלה הר־הזיתים ואלפים רבים הלכו ויקוננו אחרי מיטתו כמספד על היחיד. והרבי ר' מוטל'ה מרחמיסטריבקה, איש בריתו, קרא בהתייפחות: "הלא לקח עמו מחצית מן ה"יידישקייט" שבירושלים" בהוסיפו "אילו מחצית זו שנותרה זקוקה מאד לרחמי שמים".

יקירי ירושלים קשרו נהי לרבי דוד'ל, באמרם שלא הניח אחריו כמותו, ומי יודע אם עוד יתמלא אי־פעם החלל שנוצר בהיעדרו עד ביאת ינון.

תולדותיו של צדיק

בניו ובני בניו המשיכו במורשת. השני בבנים, הרה"ק רבי שמעון נטע בידרמן זצ"ל, המשיך עדה בירושלים ובקראקא, ואחרי פטירתו עלה אחד מבניו לישב על כסאו, הוא האדמו"ר מללוב רבי משה מרדכי שליט"א היושב כיום בבני־ברק. תלמידו המובהק רבי פנחס הורביץ זצ"ל, בן המשפחה, נדד לארצות הברית, ויסד בית־מדרש לחסידים בבוסטון, הוא אביהם של האדמו"ר רבי משה הורביץ שליט"א היושב בבורו־פארק והאדמו"ר רבי לוי יצחק הורביץ שליט"א מבוסטון.

נכדו המקובל רבי משה יאיר וינשטוק שליט"א, משפירי ירושלים, העומד מזה עשרות שנים בראש המתיבתא "תורת חסד" בבתי־ורשה, כתב לשם אבותיו את הספרים המפורסמים "קודש הלולים", "פרי קודש הלולים" ו"תפארת בית דוד" שנפוצו במקהלות החסידים די־בכל־אתר. אלו ספרי הולדות תרשישי בית ללוב, קורות חייהם וסיפור מעלליהם המשובחים, כפי שקיבל במסורה מאבותיו הקדושים דור אחרי דור. במיוחד התשיבו מביני־דבר את הספר השלישי "תפארת בית דוד" המכיל תוספת מרובה בשם "תפארת בנים אבותם", שכתב בן־המחבר ההיסטוריון החרדי הרה"ג רבי יצחק שמואל וינשטוק שליט"א, תוספת זו מכילה אוצר בלום של שמות ותאריכים, ידיעות ופרטים היסטוריים למכביר, הקשורים ביחוס המשפחה הרוממת, שמסתעף עד לדוד המלך ע"ה.

זה הספר השלישי, "תפארת בית דוד", הופיע כעת במהדורה חדשה משוכללת, עם הרבה תיקונים והוספות, שעשאוהו דבר השלם לשמחת־לב כל מעריצי בית ללוב ושוחריו. זה ספרן של צדיקים, מפתח להכיר ארחם ושיגם, ויפה להתוודע באמצעותו אל העושר הרוחני הספון שהורישו לדורי־דורות.

בצלאל לנדוי

נדבך לבנין ירושלים של מעלה

(שבעה לפטירת ה' שמואל בן מורנו ה"ר רוזנהיים ז"ל)

הבית שלנו

אנציקלופדיה למניעת זיופים

ארגון הצרכנים הדתיים נותן „טיפול שורש" לזיופי הכשרות בעזרת אנציקלופדיה מעודכנת ✶ צוות של 10 רבנים, מהנדסי מזון ואנשי מדע דתיים עוסק בהכנתה ✶ בעתיד ניתן יהיה לפענח מה מכילים מוצרים שונים באמצעות האנציקלופדיה

— מאת שו"ש —

חמוצים, חמוצים...

מחשבות פרטיות

לאם הצעירה והעמוסה

הטור שלנו ושלכם

חיים ברמן